

Ny offentlig Børneforsorgslovgivning i Danmark og Tyskland.

Af Formand i Overværgeraadet BRUN.

LOV af 14. April 1905 om Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer bliver fra 1. Januar 1923 afløst af Lov af 12. Juni 1922 om Værgeraadsforsorg m. m. Denne sidste Lov har haft en noget besværlig Tilblivelse. Under Behandlingen i Rigsdagen af Loven af 1905 blev der af Landstinget gjort en Forandring i det af Regeringen fremsatte Lovforslag, som fik en vidtrækkende Betydning. Saavel Lovforslaget som det forud derfor gaaende Kommissionsforslag havde alene gjort Overværgeraadet til en Appellinstans, for hvilken Forældre eller andre Opdragere til fornyet Provelse kunde indbringe et Værgeraadts Beslutning om, at deres Børn skulde fjernes fra Hjemmet og anbringes udenfor dette, eller Forældremagten fratages dem. Medens Folketinget havde sluttet sig til Regeringsforslaget paa dette Punkt, krævede Landstinget, at Overværgeraadet skulde godkende enhver Beslutning af et Værgeraad om Børns Fjernelse fra Hjemmet og Anbringelse andetsteds, selv om Forældrene var fuldt enige med Værgeraadet i Fjernelsen, ja endog havde henvendt sig til Raadet derom. I Overensstemmelse dermed gjorde Landstinget i § 13 Overværgeraadet til det Led, som i Reglen skulde overtage Forældremagten og sørge for Børnenes Anbringelse. Endvidere skulde Overværgeraadet afslutte alle senere Retshandler vedrørende Børnene og ordne alle Forhold, der fremkom, medens de var under Værgeraadsforsorg. Disse Ændringer til-

traadte Folketinget og i denne Form udkom Loven. Dette gav mange Steder Anledning til Misfornøjelse hos Værgeraadene, som syntes at der var lagt for lidt selvstændig Myndighed i deres Haand. Men medens denne Utilfredshed først efterhaanden gav sig Luft, viste det sig meget snart, at den stærke Centralisation paa Overværgeraadets Haand gav Raadet og navnlig dets Formand et meget stort Arbejde. Det blev saa meget vanskeligere for ham at udføre dette, som Loven paa hans Haand havde samlet de 2 i stedlig Udøvelse vidt forskellige Funktioner som Formand og Leder af hele Kontorarbejdet og som Overinspektør for Opdragelsesanstalterne og dermed Overtilsynshavende med samtlige rundt i Landet spredte Opdragelsesanstalter, Børnehjem og Plejehjem, hvilket krævede hyppige Rejser med længere Fraværelse fra Overværgeraadets Sæde i København.

Regeringen forelagde derfor i Samlingen 1908—09 et Lovforslag om Udskillelse af Overinspektørens Forretninger til et særligt Embede, saaledes at Formandskabet i Overværgeraadet blev et andet Embede.

Under Forhandlingerne i Rigsdagen om dette Forslag kom den ovennævnte Utilfredshed med Værgeraadenes Stilling til Orde og da der ogsaa paa andre Punkter udtaltes Ønske om en mere almindelig Revision af Loven af 1905, bragte dette Regeringen til i April 1910 at nedsætte et Udvalg til Revision af Loven af 1905. Dette afgav allerede i December 1911 Betænkning, men det selvstændige Forslag, som Udvalget havde udarbejdet blev ikke fremsat af Regeringen, og der var ikke fra Regeringens Side gjort Skridt til paa anden Maade at faa Loven af 1905 ændret, da Verdenskrigen i Sommeren 1914 udbrød. Sagen blev nu stillet i Bero til Krigens Slutning, og da Spørgsmaalet om en Revision af Loven af 1905 i Efteraaret 1918 paany rejstes i Folketinget, nedsattes 26. November 1918 et nyt Revisionsudvalg. Der havde nemlig rejst sig Ønsker om tillige at faa Loven om Tilsyn med Plejebørn af 1. Marts 1895 gennemgaaet, hvorfor denne Opgave ogsaa overdroges det nye Udvalg. Dette

afgav i Juni 1920 en Betænkning, der mundede ud i et Forslag, i hvilket begge de omtalte Love var sammenarbejdede til én Lov.

Paa Grundlag af dette Forslag fremsatte Regeringen Forslag, hvorved dog en Deling i 2 Forslag, en Værgeraadslov og en Tilsynslov med Børn, foretoges. Medens det lykkedes at fore Værgeraadsloven saa godt som uforandret gennem begge Ting, saaledes at denne Lov stadfæstedes 12. Juni 1922, lykkedes det ikke at gennemføre Tilsynsloven.

Ved den nye Værgeraadslov er Overinspektørens Forretninger udskill, saaledes at Overinspektøren bliver en selvstændig under Undervisningsministeriet sorterende Embedsmand, der foruden Overtilsyn med alle Opdragelseshjem og Overledelse ogsaa skal være den, der tager Initiativ med Hensyn til Udviklingen i den pædagogiske Side af Forsorgen.

Overværgeraadet er derimod blevet det endelig afgørende Organ af Spørgsmaalet, om Betingelserne for Værgeraadsforsorg ere til Stede, naar denne gaar ud paa Fjernelse fra det naturlige Hjem og Opdragelse udenfor samme, og Forældrene er utilfredse med Værgeraadets Anordning af saadan Forsorg og Forældremagtens Fratagelse. Men ogsaa mindst 2 Værgeraadsmedlemmer, som har stemt for et Barns Anbringelse udenfor Hjemmet, kunne kræve Majoritetens modstaaende Beslutning appelleret ind for Overværgeraadet. Endvidere kan misfornøjede Forældre appellere et Værgeraads Beslutninger om forebyggende Foranstaltningers Foretagelse. Grunden til denne nye Appelregel er, at det ofte drejer sig for Forældrene om Paalæg af ret betydelige Pengebidrag ved Benyttelsen af saadanne Institutioner. Endelig skal Overværgeraadet godkende enhver Værgeraadsbeslutning om Udstrækningen af Værgeraadsforsorgen ud over det 18de Aar, højst dog til det 21de Aar. Det har her været anset for saa vigtigt, at der Landet over herskede ensartede Synspunkter for disse Afgørelser, at disse er samlede paa én Haand. Den almindelige personlige Myndighed begynder ogsaa efter den nye Lov Nr. 277—1922 om

Umyndighed og Værgemaal med det 18de Aar. Det føles derfor let som en Slags Ydmygelse for et 18-aarigt Værgeraadsbarn at være stillet ugunstigere end Ikke-Værgeraadsbørn, som da frit kunne raade over deres personlige Forhold. Elever, som er anbragt i Ungdomshjem (svarer til vore nuværende strengere Opdragelsesanstalter) skulle dog som almindelig Regel blive der til det 21de Aar, derunder dog Udskrivning paa Prøve, medmindre det anbringende Værgeraad efter Indstilling fra Forstanderen bestemmer, at Forsorgen skal ophøre tidligere. Forældre eller andre Opdragere kan for Overværgeraadet indanke et Værgeraads Afslag paa deres Begæring om deres Barns Udskrivning af et Børnehjem, Skolehjem eller Ungdomshjem før det fyldte 18. Aar.

Endelig er det ligeledes for at faa Ensartethed i Reglens Anvendelse Overværgeraadet, der skal afgøre, om en Elev har vist sig saaledes uimodtagelig for Opdragelsesforsorg, at han bør udgaa heraf. Der kræves dog Indstilling fra det anbringende Værgeraad og vedkommende Anstalts-Forstander.

Alle andre Spørgsmaal afgør Værgeraadet selvstændigt, derunder ogsaa Spørgsmaalet om vedkommende Barns Anbringelse, ligesom det maa forudsættes som Regel at overtage Forældremagten. Ligeledes paahviler det Værgeraadet at udføre ikke blot sine egne men ogsaa Overværgeraadets Beslutninger.

Dette hele ovenfor beskrevne Forhold mellem Værgeraad og Overværgeraad maa vistnok siges at være den betydeligste Forandring og er derfor omtalt mere udførligt. Et andet Hovedpunkt er den alt tidligere berørte Udskillelse af Overinspektørens Forretninger til et særligt Embede. Disse Forretninger er paa flere Punkter betydeligt udvidede ved Inddragning af Overtilsynet med alle Optagelses- og Iagttagelseshjem, for Tiden c. 50, som modtager Værgeraadsbørn, dels ved at ethvert Børnehjem og Optagelseshjem i Landet skal tilses af Overinspektøren, selv om de ikke modtager Værgeraadsbørn. Endelig staar ogsaa alle Institutioner til forebyggende Forsorg under Overinspektørens Overtilsyn.

Forbindelsen mellem Overværgeraad og Overinspektion er søgt bevaret ved, at Overinspektoren er Medlem af Overværgeraadet. Dette bestaar desuden af Formanden, der skal opfylde Betingelserne for at kunne blive Landsdommer, et af Justitsministeren valgt Medlem og 2 af Rigsdagen valgte Medlemmer.

Værgeraadene vælges af Kommunalbestyrelserne, der er frit stillede i deres Valg, saaledes at det ikke som nu er sikret, at en Lærer og i Købstæder paa over 10,000 Indbyggere en Læge og en Lærer bliver Medlemmer. Præsten falder bort som født Medlem. Derimod skal der i alle Købstæder vælges et Medlem ind, som opfylder Betingelserne for at kunne ansættes i et Dommerembede eller for at faa Beskikkelse som Sagfører. Værgeraad i Landkommuner bestaa af 5 Medlemmer; mindst ét Medlem skal høre til Kommunalbestyrelsen. Retskredsens Civil-Dommer skal i Landværgeraadene medvirke ikke blot som nu, naar Forældremyndigheden skal fratages nogen eller Vidner skal indkaldes og edfæstes, men ogsaa ved enhver Beslutning om, hvorvidt et Barn skal fjernes fra Hjemmet. Han er dog ikke stemmeberettiget, men skal yde Vejledning med Hensyn til Lovens Forstaaelse og Anvendelse. Saavel Landværgeraadene som Byværgeraadene — der bestaar af 7 Medlemmer, hvoraf ét skal opfylde Betingelserne for at kunne blive Dommer eller Sagfører — vælger selv Formand og Næstformand. København har en Særstilling. Det deles i indtil 20 Værgekredse, saaledes at hver Kreds saa vidt mulig afrundes efter vedkommende Kvarters Forhold og faar et Indbyggertal af ca. 30,000. Der findes kun ét Værgeraad; dette bestaar af en Formand og en Næstformand, der begge beskikkes af Justitsministeren for et Tidsrum af 8 Aar, samt af 4 Gange saa mange af Borgerrepræsentationen valgte Medlemmer, som der er Værgekredse, saaledes at der er 4 Kredsværger for hver Kreds. Hvis der svarende til c. 600,000 Indbyggere er 20 Værgekredse, giver dette altsaa 80 Værgeraadsmemmer + Formand og Næstformand. De 80 Kredsværger vælger derhos 4 Medlemmer til sammen

med Formanden og Næstformanden at danne et Forretningsudvalg. Vælges nogen af de 80 Kredsverger til Medlemmer af Forretningsudvalget, træder Suppleanten ind som Medlem af Værgeraadet. Der vælges nemlig for alle Landets Værgeraad Suppleanter for de kommunevalgte Medlemmer. I København behandles og afgøres hver Sag af et Udvalg, bestaaende af Formanden eller Næstformanden, 2 Medlemmer af Forretningsudvalget, hvis Medlemmer er honorarlønnede, samt de 4 Kredsverger for den Værgekreds, hvorunder vedkommende Sag hører. Til Sammenligning med nu anføres, at der for Tiden er 13 Værgeraadskredse i København med ialt 91 Medlemmer.

Tanken med dette københavnske Værgeraad er under fuld Bevarelse af Værgeraadsprincippet at styrke dette ved et dagligt fungerende, rutineret Forretningsudvalg, der kan tilføre Værgeraadet noget af den Handlekraft og professionelle Dygtighed, som er det gode ved en Børnedomstol. Værgeraadshvervet er gjort til et borgerligt Ombud, dog kun for 2 efter hinanden følgende Valgperioder og ikke over det 60. Aar.

Betingelserne for at kunne fjerne et Barn fra Hjemmet er gjort noget rummeligere end nu, naar det drejer sig om Barnets Vanartethed, nemlig at Barnet enten har vist sig at have en særlig vanskelig Karakter eller har udvist meget slet Opførsel; ellers er Betingelserne i det væsentligste lig de nugældende, dog at ogsaa saadan Vanrøgt, som udsætter Børnens sjælelige Sundhed for alvorlig Fare, er taget med som Fjernelsesgrund.

Forebyggende Foranstaltninger kan ikke blot, som nu, anvendes i de samme Tilfælde, hvor det kraftigere Middel: endelig Fjernelse kunde finde Sted. Men derhos er der givet den nye Regel, at selv om disse Betingelser ikke er opfyldte, kan forebyggende Midler anvendes, naar Værgeraadet finder det nødvendigt »af Hensyn til Barnets Velfærd«.

Der er givet nærmere Regler om Værgeraadenes Kompetence. Tvivlsspørgsmaal her afgøres af Overværgeraadet.

I alle ikke appellerede Sager om Fjernelse af Børnene fra det naturlige Hjem og Anbringelse udenfor samme skal Værgeraadene inden 1 Maaned efter Beslutningen til Overværgeraadet indsende en skematisk Indberetning om Sagen. Det er krævet dels af statistiske Hensyn dels af Hensyn til Refusionen fra Statskassen.

Til Brug ved Børn, der skal underkastes psykiatrisk Observation, skal der ved Statens Foranstaltning tilvejebringes det fornødne Antal Pladser enten som særlige Hjem, som særlige Afdelinger ved bestaaende Opdragelseshjem eller i Tilknytning til Sindssygehospitaller eller Aandssvageanstalter.

Naar Børn eller Personer under 18 Aar, som ikke tidligere har været sat under Tiltale, indkaldes til Afhøring for Retten i Anledning af en mod den paagældende indledet strafferetlig Undersøgelse, der ikke skønnes at ville medføre Straf af Strafarbejde, eller naar Afhøring af et Barn under kriminel Lavaldet skal foretages af Politiet eller for Retten i Anledning af en begaaet Forbrydelse mod Sædeligheden eller en af Barnet foretagen, for Personer over kriminel Lavaldet strafbar Handling, skal der, bortset fra særlig paatrængende Tilfælde, gives Værgeraadet paa Barnets Hjemsted eller det stedlige Værgeraad Underretning, saaledes at et Medlem af Værgeraadet eller anden af Værgeraadet dertil bemyndiget Person kan give Møde under Afhøringen.

Straffebestemmelserne er noget udvidede, ligesom der under visse nærmere angivne Befingelser er tillagt Domstolene Myndighed til i Stedet for eller sammen med Straf at dømme fordrukne Forældre, som har gjort sig skyldige i Forførelse eller grovere Vanrøgt overfor deres Børn, til at tage Ophold i indtil 2 Aar i en Helbredelsesanstalt for Drankere.

Medens der i Sverige, Norge og Finland er udarbejdet nye Lovforslag paa dette Omraade, uden at disse dog er blevne til Lov endnu, er der i Tyskland, ligesom her i Lan-

det, truffet Nyordning paa den offentlige Børneforsorgs Gebet. Som vist bekendt er der i Tyskland ved §§ 1666 og 1838 i »Bürgerliches Gesetzbuch« givet Bestemmelser om Anvendelse af Forsorgsopdragelse, om fornødent ved Tvang, overfor vanrøgtede og vanartede Børn under Betingelser, der ligner Bestemmelserne i vor Lov af 14. April 1905, dog at der ikke i Tyskland kendes en Ordning, der svarer til vor Fritagelse for Tiltale mod Værgeraadforsorg eller hvad der maa stilles lige dermed¹⁾. Det Organ, som træffer Bestemmelsen herom, er »das Vormundschaftsgericht«. Det er en af professionelle Dommere beklædt Ret, som Regel Enkeltdommere. Noget til vore Værgeraad svarende Organ kendes hidtil ikke i Tyskland. Derimod er der ad administrativ Vej gjort Forsøg med Indførelse af Ungdomsdomstole, f. Eks. ved nogle Afdelinger af den berlinske Byret, ligesom et saadant Forsøg ogsaa er gjort i Frankfurt am Main. Ved en Rigslov af 9. Juli 1922 »für Jugendwohlfahrt« er der imidlertid i Tyskland skabt et nyt Organ paa dette Omraade, nemlig et »Jugendamt« i hver Kommune som 1ste Instans. Der skabes derhos et »Landesjugendamt« i hver af Enkeltstaterne, dog saaledes at de store Stater som Preussen kan indrette flere »Landesjugendämter« og omvendt flere af de smaa Stater kan slaa sig sammen om et fælles »Landesjugendamt«. Endelig dannes der et »Reichsjugendamt«.

Jugendämterne bestaar af et Embedsled og af, som det hedder i Loven, erfarne og prøvede Mænd og Kvinder af alle Befolkningslag, saaledes at mindst $\frac{2}{5}$ af denne Del af »Jugendamtet« saa vidt mulig skal høre til de frivilligt virkende Institutioner til Ungdommens Vel. Antal af Medlemmer og nærmere Valgregler maa antages at være overladt til Enkeltstaternes Ordning. Organet er altsaa ordnet som et Raad, og de Opgaver, der er henvist til disse Raad, svarer nærmest til de Plejebørnstilsynene her i Landet ved Lov 1. Marts 1895 paa lagte Opgaver overfor Plejebørn. Endvidere er der til Ju-

¹⁾ Se med Hensyn til betinget Strafudsættelse i Preussen. Dette Tidsskrift for 1918, S. 132 ff.

gendamterne henlagt en Række af de Funktioner, som hos os udøves af Værgeraadene. Saaledes Bistand til »Vormundschaftsgericht« ved Sagernes Forundersøgelse, Tilsynsværgemaal og Hjælp ved at faa anvendt forebyggende Foranstaltninger, hvor dette passer. Men ogsaa til Formueværgemaal og ved Tilsyn med Børns og unge Menneskers Arbejde skulle de yde Bistand, ligesom de ogsaa skulle yde Hjælp til Tilsyn med Børn af Personer, der er faldne eller saarede i Verdenskrigen. De skulle derhos hjælpe med at ordne Beskyttelse for Moderen før og efter Fødslen, hvor dette behøves, for Spædbørn og for større Børn. Jugendamterne skal støtte frivilligt Arbejde indenfor deres Omraade og, hvor det tiltrænges, søge at drage frivillige Organisationers Arbejde ind under sig med fuld Hensyntagen til disses Selvstændighed. Landesjugendamterne skulle afgøre Kompetencetvist mellem Jugendamterne, vejlede disse, hvor det behøves, sætte Foretagender i Gang, til hvilke der trænges, og holde Jugendamterne underrettet om Udviklingen andre Steder paa det her omhandlede Omraade. Endvidere skulle Landesjugendamterne opstille fælles Retningslinier og træffe Forholdsregler, som kunne befordre fælles Virksomhed for de under dem sorterende Jugendamter. Det skal ordnes af hvert Land (Enkeltstat), hvorledes »Landesjugendamt« skal sammensættes. Rigsregeringen skal med Rigsraadets Tilslutning træffe de nærmere Bestemmelser om Reichsjugendamts Sammensætning, Opgaver og Virkemaade. Loven begynder med i § 1 at opstille det Forlangende, at ethvert tysk Barn har Ret til at blive opdraget, saaledes at det opnaar sjælelig, legemlig og »gesellschaftlich« — social maa man vel sige — Dygtighed. Ved Børnenes Anbringelse skal det paases, at der tages Hensyn til Forældre og Børns religiøse Bekendelse — Katolicisme og Protestantisme vel hovedsagelig — og til disses »Weltanschauung«. Hvorledes dette nærmere skal forslaas, faar man dog ikke at vide.

Børn, som lider af sjælelige Uregelmæssigheder (Psykopati, Epilepsi, vanskelig Opdragelighed nævnes) eller af

svære smitsomme Sygdomme (tuberkulose eller Kønssygdomme), skulle, hvis det af hygiejniske eller pædagogiske Grunde synes paakrævet, anbringes i Særanstalter eller Særafdelinger.

Loven træder i Kraft 1. April 1924.
